

*„Mă blăscă învârsău
Regele Ferdinand
Libe*

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPOSCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorități și instituții 1000 lei
de onoare 500 ”
particulare 12 luni 360 ”
6 luni 180 ”

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREȚUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 20

SAMBATA 16 MAI 1942

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

PĂREREA ASUPRA GERMANIA NAȚIONALĂ

de OVIDIU PAPADIMA

Trebuie să mărturisesc de la început că mulți dintre Români, și astăzi, încă ar trebui să plece în Germania național-socialistă. — Lăsând în întregime acasă tot bagajul lor de idei, oricât li s'ar părea de valabil încă — să trăiască vreo câțiva ani acolo fără de altă ambiție decât de a cunoaște și de a înțelege, ca să poată cuprinde fenomenul hitlerist în toată deplinătatea lui.

Trebuie să stai ani de zile în Germania ca să-ți dai seama cât de profund și total german e național-socialismul — una din expresiile cele mai depline și mai pure ale poporului german întreg, nu numai a celui de azi, ci a celui din totdeauna. Național-socialismul e împlinirea pe plan sufletesc și politic a revoluției pe care au încercat-o împărății germani în Evul Mediu și a reluat-o furtunos Martin Luther. În acest sens, e o mișcare larg și specific germanică.

În același timp — și asta ar părea cu mult mai puțin firească și banală ca întâia mea afirmație — a trebuit să s'au în Germania încă din 1938 ca să înțeleg cât de necesar europeană e revoluția național-socialistă.

Acum lucrurile s'au schimbat într-o anumită măsură, privim Germania de azi cu alți ochi decât cei din 1938 și simț neasemănat mai multe lucruri despre ea. Telesă încă și azi sunt la noi oameni perfect onești în judecata lor, care văd în național-socialism doar un fenomen politic iar în victoriile lui cutremurătoare o consecință a spiritului militar străvechi al Germaniei.

Mai există la noi oameni cari încă nu-și dau seama că național-socialismul e întâi de toate o stare de suflet și mai ales un anumit mod de a gândi și a voi al unei națiuni.

Când în toamna anului 1938, ghemuit cu destule emoții și cu o nesfârșită febră a curiozității între colegii mei de bursă ai Fundației „Alexander von Humboldt” din Berlin, așezînd din toate colțurile lumii: greci, japonezi, indieni, francezi, bulgari, egipțeni, finlandezi și alții, în vastera încăperi ale clubului pentru bursieri ai Fundației, ascultam cuvântul de bunăvenire al prezidentului, General a D. von Massow, prin care eram indemnări să stăruim să cunoaștem nu numai universitatea ci și primul rând viața poporului german până în nucleul ei cel mai intim, viața de familie, mi-am dat seama că un regim politic care avea curajul să ne îndemne pe noi să încercăm să-l cunoaștem tocmai acolo unde revoluțiile pătrund mai greu, în viața simplă și tradițională a familiei — nu e un simplu regim de partid ci într-adevăr expresia și însăși ființa politică a unei națiuni, care își regăsește sufletul ei în forma cea mai hotărâtă, într'unul din momentele de răscruce ale existenței sale istorice.

Anul care a urmat, anul încă de pace 1938-39, n'a putut decât să-mi întărească această impresie, făcând-o convingere. Oricare din manifestările vieții germane — de la cele uriașe, ca adunările de zece de mii de oameni cari ascultau cu religiozitate cuvântul Făhrerului în Stadionul Olimpic sau Sportia atui din Berlin, până la cele mai mărunte ca taifasul tihnit de seară lângă o halbă de bere, într'unul din uriașele restaurante ale Berlinului, unde e obiceiul bun ca omul să se așeze la masa care-i place chiar dacă mai sunt alți consumatori la ea — toate m'au făcut să-mi dau adănc seama că Germania Național Socialistă nu e o țară condusă de un partid ci că partidul e acolo doar expresia națiunii. Și că în Germania Național Socialistă e una din cele mai frumoase verificări ale adevărului că omnia n'ae sine pricepe pe sine însăși decât prin națiunile frunțase. Omenirea nu ca n'asă irictnă de oameni ci ca țovărășie de națiuni, dintre cari fiecare are un rost și o misiune. Una din națiunile prin care astăzi omenirea nouă se pricepe pe sine însăși e cea germană.

Poate se va părea curios că am ajuns să-mi dau seama de aceasta tocmai în universitatea germană de azi, ascultând pedagogii, în muzeele germane și expozițiile de artă de azi, văzând tablouri și sculpturi noi și vechi. Dar așa e. Și tocmai de aceea — fiindcă hitlerismul nu e o simplă mișcare politică. Dacă ar fi fost așa, nu ar fi ajuns la rezultatele de azi.

E adevărat, — național-socialismul e în primul rând creația lui Adolf Hitler. Dar nu ca ceva scos din nimic. Geniul Führerului a constatat în primul rând din trei căzări și clare intuiții: ce boală sufletească a ros omenirea în ultimul stadiu al veacului, ducând-o din disperare în disperare, cât de mult a pătruns răul acesta general în sufletul german — și ce puteri mai existau încă neatinse, unele chiar neștiute, în sufletul german, cari, cecată trezite și organizate, să-l salveze pe el însuși și deodată o el Europa și poate chiar întreaga omenirea.

Boala sufletească de care suferea omenirea își avea rădăcina în însuși felul ei de a gândi și de a trăi. Omul începuse să vadă lumea, să se vadă pe sine, după chipul și asemănarea mașinei — să gândească chiar într'un anumit fel, având ca punct de plecare și exemplu mereu, doar mașina. Pentru știința secolului 19 universul nu era decât o imensă mașină, pentru filosofii secolului 19 omul nu era decât o modestă mașină naturală între altele. Totul în lume nu asculta pentru ei decât de legile mașinii, legi fizice, legi chimice. Omul e o mașină — consumă și se uzază ca ea. Gândirea ar fi formată din unde electrice, sentimentele ar fi doar pure reacțiuni fiziologice; religia e produsă de frică ziceau filosofii, arta e produsul dorințelor sexuale zicea Freud, morală e doar o codificare ipocrită a interesului zicea Max Nordau. Omul fiind o mașină, e perfect egal cu ceilalți semenii ai lui, ca un tractor cu celelalte tractoare, ziceau discipolii fanatici ai lui Karl Marx. Omul fiind o mașină se poate demonta după voie și face din nou la loc când vrei și cum vrei. De aceea, partidul, școala, propaganda, nu sunt decât mașini de fabricat oameni noi, în serie, ca mașinile, așa cum vrei, trebuia să ajungă să zică, după ei, comunismul.

Așa ajunseseră să gândească pe la sfârșitul secolului 19 și filosoful și omul de știință, și politicianul — și doctorul și omul de pe stradă. Rezultatul nu putea fi decât un grozav pustiu sufletesc în omenire, pustiu din care nu puteau duce decât două căi. Prima, deslănțuirea tuturor instinctelor animale în om: pofta neasemănată de câștig, lipsa de orice milă pentru semenul lui a capitalistului; cinismul politicianului democrat, pentru care alegătorii erau simple cifre cu cari el jongla în alegeri; meschinăria artistului, care urmărea succesul cu orice preț speculând instinctele erotice ale publicului; răceala neomenescă a conducătorului de armate, pentru care oamenii nu erau decât carne de tun, a cărei cantitate nu conta când era vorba să dobândească doar victorii de prestigiu. Acestea erau unele din aspectele materialismului. Altă cale era aceea a coborîrii omului până la viața de mașină, un simplu robot cu mișcări mecanice, care nu trăiește decât ca să lucreze, nu muncește decât pentru stat, nu gândește decât prin formulele care l'le dă statul, nu mănâncă, nu se bucură decât cum și cât îi dă statul, ca în comunism. Aceste două căi deopotrivă de primejdioase, amenințau deopotrivă omenirea: ori cu disperarea, ori cu distrugerea. Într-o mare omenire. Și noi am trăit în această primejdie, în întreaga luptă românească de după război până astăzi. Totuși în Germania mi-am dat seama mai cutremurător ca oriunde ce înseamnă această primejdie. Când am văzut picturi și sculpturi cari nu puteau fi calificate decât pur și simplu drept opere de nebuni și totuși fuseseră după război cumpărate de autorități, de prefeșeri și primării, cu sume fabuloase și puse să împodobească tribunele și chiar bisericele. Când am văzut în Viena șiruri nesfârșite după șiruri de blocuri de case cenușii, cubice, toate la fel unele cu altele, după cum cenușii, cubici și cu totul la fel unii cu alții trebuiau să fie oamenii cărora le erau destinate: muncitorii austriaci, pentru cari le clădise primăria socialistă din Viena. Când am văzut în expozițiile ulterioare ale istoricului infecției spirituale iudaice caricaturile în care era batjocorită viața și infirmitatea invalizilor din războiul mondial.

(Urmare în pag. 2-a)

DIN ARTA BĂNĂȚEANĂ

NIC. POPESCU

Portret

ION ISAC

Mășcare în port

IULIU PODLIPNY

Salcâmi

Este Lucian Blaga un gândirist?

E în destinul creatorilor cu mare rezonanță publică să fie încercuți în definiții ori formule strâmte, sau în prejudecăți cronate. S'a spus despre poezia lui Lucian Blaga că e pur și simplu un „epifenomen” al sistemului său de gândire (ba s'a afirmat și inversul!) — fără să se vadă că între filosofia și opera sa poetică nu e niciun raport de interdependență genetică nici de interconcluzionare, ci doar o interferență ce trădează un fundal originar comun.

S'a mai spus apoi că filosofia lui e lipsită de filosoficul speculativ rigid, fără să se observe că dacă Lucian Blaga uzează de o gândire mitică, de speculații metafizice pe un plan de mit, — totuși „Cenzura transcendentă” e scrisă pe o solidă bază de construcții logice. Mai mult chiar: în „Eonul dogmatic” găsim un strat de gândire rece, severă, utilizând chiar concluziile gândirii științifice.

Tot atât de mult (și tot atât de fals) se vorbește mereu de „L. Blaga poet tradiționalist” sau despre „L. Blaga filosof gândirist”. Cel puțin în accepțiunea curentă a termenilor, Lucian Blaga nu e nici tradiționalist, nici gândirist. Răspunsul său la discursul de recepție la Academie a lui Nichifor Crainic a fost o nouă ocazie de verificare.

De la început ar trebui înălțurată definitiv eroarea potrivit căreia Nichifor Crainic singur ar sintetiza gândirismul. Și o altă eroare: proclamarea — chiar dacă ar vrea-o mentorul ei — gândirismului ca un curent ortodox, căci, în ciuda manualelor de litică, gândirismul n'a fost un curent ortodox. „Gândirea” a avut câteva linii de conduită, atitudini, orientări, dar la curțile ei, spune L. Blaga, personalitatea creatoare n'a suferit niciodată vreo îngrădire. Gândirea a avut o unitate polidirecțională de sensuri. „Pe drumul „Gândirii”, fatal fiecare e răzleț și izolat” — se notează încă în primele numere ale revistei.

Fenomen cu un peisaj foarte variat, gândirismul poate fi redus totuși — cum o face Gh. Vrabie — la trei puncte ideologice esențiale: 1. tradiționalismul autohton; 2. mitul etnic, al sângelui și mitul folcloric; 3. ortodoxismul. Dacă acestea sunt considerate — cum se și face obișnuit — prin optica autorului „Punctelor cardinale în haos”, — nu e mai puțin adevărat că poziția lui Lucian Blaga față de ele e sensibil diferită.

Când prin eseu „Sensul tradiției” care definea ideologia, Nichifor Crainic declara continuarea „Semăntorului” nu uita să-i lărgească doctrina artistică, dându-i și semnificație, în perspectivă istorică, de mit etnic, iar în perspectivă actuală, de mit folcloric. Iar când va numi tradiția „o forță dinamică”, nu pasesc, nu statică, — nu va face altceva decât să o asocieze cu un sentiment istoric, — acel „sentiment al tradiției istorice” de care vorbește Blaga în discursul său. Dar cât de îndepărtat e acest punct de tradiționalism an'istoric profesat în „Spațiul minoritic” de a-n'storicitatea tradiției din concepția blagiană. Atitudinea lui Lucian Blaga deci nu e aceea a gândirismului oficial.

„Timerefe fără bătrânețe e însuși sângele acesta care se ramifică în noi țoți și, prin a cărui tăind vie ne simțim solidari între noi... Fizionomia culturii românești o va da acest sânge misterios”. Acestui mit etnic, mit al sângelui proclamat de „sensul tradiției”, și care sub unghiu estetic, sub unghiu unei realizări artistice va trebui să devie mit folcloric — acestui mit îi opune Lucian Blaga matricea stilistică Ceceae în concepția primului e un fundal cu aparențe biologice, îi corespunde la al doilea, așa dar o bază mai spiritualizată. Mitul e motiv artistic care pentru N. Crainic apare ca un imperativ categoric (căruia de altfel observă că nu i s'a spus nici Gib I. Mihăescu de pildă, nici Matei I. Coragiale, amândoi vechi gândirști) — la Lucian Blaga e o fatalitate stilistică. „Singurele categoriile abisale, scrie el în „Artă și valoare”, sunt de fapt niște factori care fac punte între „artă” și „etnic”. E-

vident, „prin adâncimea lor, prin viziunea și prin tiparul lor stilistic, miturile sunt astfel ca predestinate să fie intruchipate în artă” dar totuși Lucian Blaga își întregeste, își clarifică concepția depășind insuficiențele certitudinii ale gândirismului: „conținutul artei nu poate fi limitat nici la miturile etnice nici la subiectele naționale”. Iată astfel că nici al doilea caracter al gândirismului nu-l poate încadra pe filosoful nostru.

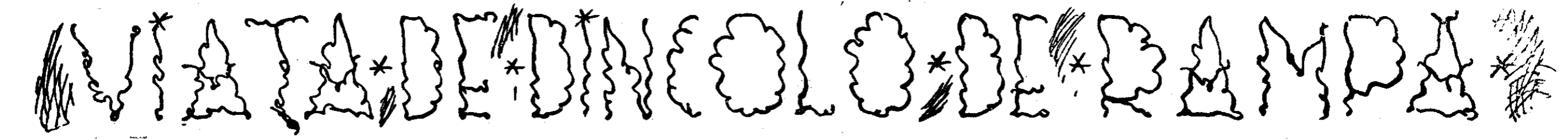
Dar Lucian Blaga nu se lasă încadrat nici în dimensiunea ortodoxismului, atât de cert anunțată de autorul acelei superb „Nostalgiei” (carte care „este cea mai promptă replică pe care ortodoxia de pretutindeni o dă teologiei protestante de mare prestigiu”); coordonată incontestabilă a românismului, ortodoxia nu-l poate circumscrie însă creația de artă. Chiar și în cadrele culturii populare „determinantele stilistice ale ortodoxiei, scrie L. B. în „Spațiul minoritic”, au găsit o înflorire și, dincolo de ceace este dogmatic și canonic fixat”. Avem atâtea opere de artă populară ca o bază nu numai neortodoxă dar categoric păgână. Dar care capodopera lirice noastre culte, „Lucrafărul”, n'are atâtea adevărați — Vianu pretinde chiar că surse — cu mitologia și o teogonie greacă?

Și era firesc să ajungem în plină eterodoxie din moment ce preconizăm mitul ca motiv artistic; după cum e tot așa de firesc a sintetiza gândirismul. Și o altă eroare: proclamarea — chiar dacă ar vrea-o mentorul ei — gândirismului ca un curent ortodox, căci, în ciuda manualelor de litică, gândirismul n'a fost un curent ortodox. „Gândirea” a avut câteva linii de conduită, atitudini, orientări, dar la curțile ei, spune L. Blaga, personalitatea creatoare n'a suferit niciodată vreo îngrădire. Gândirea a avut o unitate polidirecțională de sensuri. „Pe drumul „Gândirii”, fatal fiecare e răzleț și izolat” — se notează încă în primele numere ale revistei.

Fenomen cu un peisaj foarte variat, gândirismul poate fi redus totuși — cum o face Gh. Vrabie — la trei puncte ideologice esențiale: 1. tradiționalismul autohton; 2. mitul etnic, al sângelui și mitul folcloric; 3. ortodoxismul. Dacă acestea sunt considerate — cum se și face obișnuit — prin optica autorului „Punctelor cardinale în haos”, — nu e mai puțin adevărat că poziția lui Lucian Blaga față de ele e sensibil diferită.

Când prin eseu „Sensul tradiției” care definea ideologia, Nichifor Crainic declara continuarea „Semăntorului” nu uita să-i lărgească doctrina artistică, dându-i și semnificație, în perspectivă istorică, de mit etnic, iar în perspectivă actuală, de mit folcloric. Iar când va numi tradiția „o forță dinamică”, nu pasesc, nu statică, — nu va face altceva decât să o asocieze cu un sentiment istoric, — acel „sentiment al tradiției istorice” de care vorbește Blaga în discursul său. Dar cât de îndepărtat e acest punct de tradiționalism an'istoric profesat în „Spațiul minoritic” de a-n'storicitatea tradiției din concepția blagiană. Atitudinea lui Lucian Blaga deci nu e aceea a gândirismului oficial.

OVIDIU DRIMBA

Măști și reflectoare
Prietenii Teatrului

Rânduri desre spectacole nevăzute

Trbuie să mărturisim că până acum o săptămână, când am cunoscut grupul celor nouă studenți teatrologii dela Cluj-Sibiu, prietenia dăruită Teatrului în fel și chip, de chemați și nechemate, ajunsesse să ne întărească credința pe care am avut-o de când am pășit în lumea scenei...

Cronica muzicală ACTORI ȘI TEATRUL

CĂTEVA INTERPRETĂRI DELA OPERA ROMÂNĂ

În ritmul destul de activ al reluărilor dela „Operă”, poate uneori de o cadență mai grăbită decât aceea pe care ar revendica-o posibilitățile de atență punere la punct, s'au relevat, nu odată, aperturi artistice valoroase.

GEORGE VRACA ÎN PAUZE DE FILM?

Faptul cel mai discutat în ultima vreme este apariția lui George Vraca, „Astrul Interpret al primului Danemarcei”, în spectacolele A. B. C. pe care le anunță d. Sică Alexandrescu la cinematograful Roxi.

filmul. Așa ne spune un indiscret.

Sar creia astfel, fără să ne dăm seama, încă trei săli de teatru în Capitală.

ATLANTIDA

Aflăm că fecundul Nicolaide și-a preclizat definitiv spectacolul pe care-l va oferi în stagiunea de vară împreună cu Puiu Maximilian.

Se va juca la „Alhambra” un spectacol muzical brodat pe poezia Atlanticidei.

După multe peripeții, publicul află însă că tot ce s'a petrecut pe scenă este numai un vis pe care l-a avut... Nicolaide, autorul.

Genul spectacolului nu este de fel nou. Realizarea va fi însă foarte interesantă.

SE CAUTĂ UN NOU PAPA...

Luată între comici: Timică, Mișu Potino și alții.

Fotino, comentând stagiunea, își trage spruca pe turcă:

— „Domnule, în stagiunea asta au fost două mari succese: Papa se lustruște și Papa Leonhard. Norocul meu și al lui Maximilian. Timică dragă, trebuie să-ți găsești și tu un Papa, că nu mai merge cu chinezul din Gheșța”.

Mus.

TURNEUL COMPANIEI „GÂNDACEI”

De două săptămâni, continuă excelentul turneu al tinerei companii „Gândacei”, cu revista „AȘA-MI PLACE”, 2 acte și 36 tablouri de Nicu Dumitrescu.

Ansamblul este constituit de elemente tinere, dar valoroase, în frunte cu: Tanți Grigoriu, Leny Grigoriu, Tatiana Grosu, Tupi Iliescu, Bebe Banu, Tr. Marinescu, Marius D. Pepino, etc... Decorurile sunt executate de decoriștii Teatrului Național. Direcția muzicală N. Constantinescu.

Darul meu pentru Crimeea

Itaț darul, ce-ți trimit, Voinice; Un plectar de lână brumărie, O mânușe aspră... Ia aminte! Eri am tors, azi noapte-am împletit. Ca o stea, Tremura în zare o bucurie... Eu am tors, iar Cerul le-a urzît.

N'am cântat, ca fata cea șglobe Din poveștile cu fumigei. Poate-am plâns un pic... Dar, nu-i nimic, Voinice... Poate-am plâns de dor, și de mândrie, Împetind cu lână brumărie La vatră, Lângă foc, O urare de isbândă și noroc.

Iar acum, în zorii dimineții, Acul prinde cel din urmă fr, La fereașta aburită le reșfir, Să le spele soarele vieții.

Zale par, scâldate 'n raze line, Cu puteri de tainic talisman; Când pornești, prin ger, către dușman, Cu bine Să le porți, Voinice! Și: „Dumnezeu cu tine!”.

DESPINA PAULIAN (elevă cl. VIII-a, liceul „Elena Cuza”, Craiova)

Afirmări care pot găsi perspective demne de atenție...

D. Iacobescu, care după o activitate merituoasă în umbra ansamblului coral, susține dificilul și masiva scenă primă din „Trubadurul” în condițiuni vocale și artistice ce-l fac cinste...

ROMEO ALEXANDRESCU

Părerii despre Germania

(Urmare din pag. I-a)

În contra acestor stări de suflet, împotriva acestui fel de a gândi, împotriva triumfului lor în viața de toate zilele, a început rezistența și lupta încă de mult, din preajma lui 1880 — și în politică și în filosofie, în artă, în știință. Revoluția spirituală a început întâi — deși aceasta s'ar părea extrem de curios — în știință. Încă dela sfârșitul secolului al 19.

Să nu uităm de exemplu că cei care a despărțit hotărît științele spirituale de cele matematice, arătând că ceea ce ține de suflet ascultă de alte legi decât cele ale lumii fizice, a fost Wilhelm Dilthey și a făcut aceasta pe la 1870. Că prin 1890 apare cel care e azi considerat ca profetul celui de al treilea Reich, poetul Stefan George care, într'o lume de proletari și negustori a avut curajul să viseze și să exalteze în versuri de aramă: stăpânul, eroul, profetul. Că după 1910 ajunge în plină maturitate creatorul Paul Ernst, unul din marii precursori în literatură și în ideologie politică ai Germaniei naționale socialiste.

potrivă, ele au fost așa de tari fiindcă Hitler a ajuns la ele prin propriul său sbucium singularic, refăcând în frământarea unei vieți de om întreg sbuciumul omenirii de mai bine de o jumătate de veac, unora chiar fără să știe că au fost înaintea lui filosofi cari și-au pus asemenea întrebări și poezi cari au vrut să le răspundă la fel ca el. Astăzi e cunoscut pretutindeni în lume chipul de acum al Führerului, un chip senin, împăcat, aproape bonom, cu toată oțelirea dărză care i se citește uneori în încrunțare. În Germania de azi însă, în reviste vechi, în cărți cu amintiri, în fotografii devenite istorice, păstrate cu pioșenie pe pereți în case de vechi luptători naționali-socialiști, — se vede alt chip, care te face să înțelegi bine ceea ce spuneam: O figură aproape ascetică, o față suptă, întunecată, careia concentrația interioară îi impunea o rigiditate ce și s'ar fi părut stranie de n'ar fi fost lucrarea de cărbune a ochilor; brațele încrucișate pe piept străns, ea și cum ar fi vrut totodată să înfrunte dărz o primejdie și să apere sfios o taină: Hitler cel din război și din primii ani de criză de după el!

Gheorghe Lazăr

Inviere

Note germane

Eră în dimineața unei Dumineci din Decembrie 1812. În așchi coborise din munții „Rotarieni” o ceață deasă pentru a se odihni peste noapte în niște strămețe ale Sibului. Și nu se trezi nici atunci când clopotul din turnul orășului sună o deșteptării.

Prin negură roiau din hudițele de margine de oraș, în spre ceate, bărbați în albul hainelor curate și femei cu broboada de sărbătoare pe cap. Printre ei se pierdeau mozolidele de copii, fiindându-se umil de cămășa leșită de sub cococelul tatălui, alții de rochia de postlav a mamei. Erau bieții robi români „măreți” care își grăbeau pasul prin ceața umedă și rece spre „biserică grecească”, ascunsă în fundul unei curți doșite în cetate. Zorău spre bisericuța fără turn, în care, după cum li se vestise, va tălăci cu vântul mântuirii, dascălul mult învățat dela școala popescă, feciorul avrigeanului „Lăzăroaică”.

Odaia și tinda bisericii gemeau de oameni dormici să asculte vestea de mângăiere. Cântarea din strană a candidaților la preoție trecea peste capetele lor plecate în valuri domoale, asemenea fumului ce se ridica din cădelnița și din arsura lumânărilor multe.

Deodată un murmur înfrigorat freacă în mulțime. De pe buzele arse de lipsuri se desprindea cuvântul de bucurie înspăimântată: „Vine dascălul” și plină de curiozitate se frânge în două pentru a face cărare largă celui ce răsărise în pragul bisericii.

Eră un bărbat în vârstă cea mai frumoasă. Pe față și pe luptă tinerețea nativă cu seriozitatea bărbăției. Fruntea largă, umbrită de șuvițe bogate, cocrota sub streșina ei, doi ochi mari, arși de focul nădejților de inviere. Trupul supt de neodihnă și suferințe, era ascuns într-o haină ce semăna mai mult a rasă de călugăr. Stând o clipă în pragul bisericii, se închină, făcându-și cruce, și apoi cu privirile prinse în piatra podului, trece pripit prin mulțimea îngennuhlată de evlavie și admirație.

Gândurile mulțimii de mult nu mai întovărășeau rugăciunile dela altar și nici buzele răspunsurilor din strana dieilor. Toți erau în așteptare. Sufletul le cointăda împărăția nădejților.

Slujba se apropie de priceasnă. În clipita aceea, Gheorghe Lazăr, care pierise din ochii mulțimii după leonostasul intrării, răsări pe piedestalul înalt din inima bisericii, cu fața strălucind ca a unui arhanghel și grăi mulțimii:

„...Da, frații mei de trudă! Vă întreb acum, unde e frumusețea cea dintâi a chipului nostru? Unde vă este credința gândului moștenit din strămoși? Să v'o spun eu. În voi, în sufletele voastre de nepoți uitați ai marilor cezari care au străpuns semnițele și țările lor. Doar sângele și sămânța împăraților și Rămu-lui sunteți și ei altă soartă ni-au

croit: să stăpânim și să povăluim neamurile, iar nu să robim ca niște slugi ticloase. Căci adevăr grăesc vouă, dacă ar pogori vreun strălucim de-al nostru să ne caute pe plaurile de moșie, nu ne-ar mai găsi fiindcă în palate strălucitoare mari și împărățești ne-ar căuta și nu în bordedele și vizuțele cele proaste și încercușate; ne-ar căuta în scaunul stăpânirii și nu amăriți în jugul robiei; ne-ar căuta pro-

croit: să stăpânim și să povăluim neamurile, iar nu să robim ca niște slugi ticloase. Căci adevăr grăesc vouă, dacă ar pogori vreun strălucim de-al nostru să ne caute pe plaurile de moșie, nu ne-ar mai găsi fiindcă în palate strălucitoare mari și împărățești ne-ar căuta și nu în bordedele și vizuțele cele proaste și încercușate; ne-ar căuta în scaunul stăpânirii și nu amăriți în jugul robiei; ne-ar căuta pro-

GHEORGHE LAZĂR

slăviți și luminați și nu ne-ar găsi, căci rupți, gol, amăriți și asemănați dobitocelor, de tot căzuți în prăpăstia orbirii, robi ticloși și văduviți de lumina minții.

„De acela poruncă nouă, prin să din văzduhul apusului însângerat, am venit să vă vestesc. Iar Domnul mi-a grăit, asemenea lui Ilie și mi-a zis:

„Mergeți între frații tăi și-i invați să cunoască și cinstească slova și suțielele lor se vor înfrumuseța ca în ziua cea dintâi, iar din gura lor va curge cuvântul mai dulce decât mielea din fagure.”

„Da, cu sprijinul slovei și credincioși obiceiurilor moștenite din tată în fiu, datori suntem să ne luminați fiindă noastră de neam roman. Să ne curățim haina sufletului, urșiți prin amestecul cu alte seminții și să-l îmbrăcăm în haina albă a limbii curate ce am cunoscut dela părinții noștri din Răm.”

Nu mai atunci vom ajunge iarăși seminița stăpânitoare, cum dintru început ni-a fost chemărea.

„Adevăr, adevăr grăesc vouă, că pentru a purcede pe drumul de lumină ne paște porunca de a nu socoti prea mult cele ale trupului, căci dacă dorim cu foc înfrumusețarea și indulcirea duhului, datori suntem să amărăm trupul! Iată până și ierburile câmpurilor, florile, podobașii și urzicurile și brazii, fala mușilor își schimbă fețele cele verzi și desfrățite.”

Cerul se întreprinde, marea spurmează, vostorul urlet și-l înduplecă și toată firea strălucind poruncă: Innoește-te, îmbrăcându-te

M'am hotărât să nu mă mai ctesc. Iau lumea în cap de-acum și plec în zare, Iar visul care tulbură și doare De azi încolo încep să-l coclesc.

Hârțile le fac diseară scrum Și sufletul bucăți — poate-asa tace, Vreau să mă lase toată lumea în pace, Să-mi pot vedea în liniște de drum.

Cu mine n'am să iau din ce-i pe-aci Nimic, nici amintiri și nici regrete. Ieșind pe poartă o să-mi spun: Poște, De-acuma uiți de toți și nu mai vii.

In fine, am să fac ce n'am făcut Deși trebuia s'o fac din prima dată, Am să trântesc de pomi această strună Și-am să mă rup cu sete de trecut

Pe urmă, desfăcut de ce-am lăsat Am să mă îndrept prin stele mai departe, Și fără să privesc în altă parte Am să pătrund în moarte, înviat...

RADU STANCA

Stih pentru o floare

Luceafăr tainic ce răsare Din lut, în paștii și'n grădina, Ca într'un vis fără hotare, Lumina ta dureri alină.

Pătrunde'n suflete o rază Din taina strălucirii tale, Și gândul ni-l înseninează, Aureola de petale.

DIMITRIE ALBOTA

Sonet tardiv

A tremurat, parcă șoptind o rază Cuvântul cald în liniște de grădini. Și-atunci din ramuri până în rădăcini, Se-aude-un plâns care înfioarează.

A tremurat, și drumul ce-l străbate În taină raza ce ne cheamă, De s'ar opri în suflet fără teamă, De s'ar sfârși cu lacrimi ne'ntinate,

Curând misterul nopții ar dispore Și din adâncuri, inundând lumina S'ar rupe giulgiu nemșcat de vină,

Urcând mereu cu gândul către soare... Dar visul e'ndoclic și pustiu, Iubire n'umugurită, azi, târziu!

N. D. MIEREA

impărătește în purpură strămoșilor tăi.

„Iar când porunca aceasta va fi împlinită fie chiar și cu cele mai sângeroase jertfe, zorii invierii neamului român se vor însemna asupra voastră, iar Domnul va vesti tuturor semințiilor din lume:

„Iată aceștia sunt cei ce vin din străpănirea cea mare, care și-au spălat vestmintăul sufletului în lacrimi de sânge și i-au schieit în căldura credinții. De a-

ceea, în fruntea neamurilor il voi pune, în fața tronului. Ei nu vor mai flămânzi și nici nu vor mai insectoșa, căci Duhul cel bun, care s'a sălășuit în mijlocul lor li va paște și-i va povăluși la izvorul cu apă vie și Eu le voi șterge toată lacrima din ochii lor”.

Astfel își începu Gheorghe Lazăr chemarea de apostol și nu deșteptării în biserică fără turn din curtea doșită a cetățului Sibului.

Z. SANDU

SPADEI, LAUDA SPADEI

Dem Schwert die Rühmung des Schwertes, se intitulează ciclul celor 15 poeme publicate în fruntea revistei *Das Innere Reich* — Zeitschrift für Dichtung, Kunst und deutsches Leben (Numărul pe Ianuarie 1942), editată de scriitorul Paul Alverdes.

„Războaiele se coc tainic, ca peste veri încropite toamna, care ne crește, până, în fine, din ram oboșit greutatea rodului cade. Dela regi și acia ce duc oștirile să învătăși rumele și'n amintire pură năițași întinderea luptei, căci niciodată unul dintre ai noștri, nici unul dintre dușmani n'a chemat războiul pe vrute: El crește lăuntric, prin zile și nopți și noi, născuți, suntem pătrunși doar ai poruncii.” (IV)

„Nu că murim e grozov, Zeilor/ dragi le sunt cei repede m-pînși, acia/ cari cu fruntea năvală dau ca și cum./ bārbații, orbii, ar căuta ferul care-i lovește / Un strigăt de durere și un chiot de bucurie, așa/ trece sălbatec, făptuitorul, lecutorul războiului prin/ somnul popoarelor. Ele însă gustară, încă viu/ sufarea morții și se cunosc mai adânc./ Și n'sfârșit te laudă cei întorși cătră sine,/ cu vorbă greoaie, pe tine, pedeașă a războiului/ tot mai întins, ce rămâi în casă ca un biestem/ și copiii și mamele plâng să te duci. Degeaba./ Et are un jilt tubit și acolo stă zile și ani,/ cu fața posomorită — și cere birul crâncen și crud./ Dar și pe el îl laudă suferitorii și cred că/ vreau destin, mare, neomonesc/ și strivind tot cel al nostru, destin/ totuși telar se arată: Nepoții/ il vor afla recunoscători...” (V)

„Plugului, lauda plugului: El/ deschide, tăcut, pământul pentru/pămnea hrănitoare. Spadei/ lauda spadei: Pe rânele/ și înfloresc spaimela a toate schimbătoare/ ale bărbatilor. Ah, cât de/ jără simțire ar fi, omul/ de singur, de i-ar lipsi lacrimile/ și suferința inimii!” (VI)

„Mereu sună bocancii și se inclină frunțile în somn. Noi venim, noi venim. Nu mai e alt drum decât mai adânc în cloacul dușmanului. Acolo unde-i e cuibul și de unde-și aruncă p'umbul și fumul și tunetul, arde cu flăcări roșii luptă, dela culme la culme și cade om lângă om, — acia vorbeau ca și noi, iubeau și urau ca și cum ar trece nerăbdătoare, furtuna toamnei prin crânguri uscate. Noi venim, noi venim, măncați de pulberi, așa vi se pare, și frânți de nodul poșnic, (numiți-o oricum) — pe verilor, noi tobosari ai gliei, lacomi. Și, totuși, (mereu sună bo-

cancii și se înclină în somn frunțele:) noi venim, noi venim.” (X)

„Războiul e'n sângele bărbatilor/ Și-i înnăscut. Iară glonțol/ nu zboară trimis de arme/ întâi — Zeitschrift für Dichtung, Kunst und deutsches Leben (Numărul pe Ianuarie 1942), editată de scriitorul Paul Alverdes.

„Războaiele se coc tainic, ca peste veri încropite toamna, care ne crește, până, în fine, din ram oboșit greutatea rodului cade. Dela regi și acia ce duc oștirile să învătăși rumele și'n amintire pură năițași întinderea luptei, căci niciodată unul dintre ai noștri, nici unul dintre dușmani n'a chemat războiul pe vrute: El crește lăuntric, prin zile și nopți și noi, născuți, suntem pătrunși doar ai poruncii.” (IV)

CEEACE

se desprinde ca stare afeclivă dominantă din țesutul sobru al poemelor de mai sus este, în primul rând, atitudinea mistică a poetului față de război. „Războaiele se coc tainic...” „nici unul dintre ai noștri, nici unul dintre dușmani n'a chemat războiul pe vrute: El crește lăuntric...” și noi nu suntem decât plinitorii poruncii...” — „războiul e în sângele bărbatilor și-i înnăscut.”

În fața unui fenomen atât de elementar și de zdrobitor, poetul renunță să raționeze. Ce noimă ar mai avea raționamentele acolo unde cascadele de oțel și indeșterile de uri înfloresc, — pe trupurile luptătorilor, — floarea a toate schimbătoare a spaimei!?

Ce rost ar mai avea sprințelul joc al cugetării omenești pe deasupra sau la marginea holocaustului din bulboanele căruia se naște un nou destin?

Totuși, e oare numai supunere pasivă supunerea în fața inexorabilității?

Nicidecum! Războiul e un stigmat sau un semn blagoslovitor al voințelor virile. În țărîștile de foc și'n beznele lui, în mizeriile și în izbitorile lui se deslășuie virtuțile primigenie ale neamurilor.

Poetul pe care-l vom numi îndată, — ca toți poeții de altfel, dela Homer și până la stihiiul anonim al baladei infiripate între steaua orbitoare a rachetel luminoase și mugetul demant al brandului, — nu-i poate aduce decât landă războiului răsturnător de vveri omenești.

Deși e una din cele mai grozave nenorociri căte se pot abate peste bunele și frumoasele câmpii ale țărâșor și zălelor noastre, războiul pare a fi o necesitate, — un paradox biologic, — o histerie renăsătoare, — o delir diostic, (numiți-o oricum) — pe care nu au putut-o zăgăzni nici odată utopiștii păcii eterne. Căci

mai multă a fost și este dreptate de partea celor ce l-au acceptat ca stare, înfruntându-l bărbătește sau glorificându-l brutalitățile sohmăbatoare de zodie. Un Nietzsche, un René Quinton (Maximes sur la guerre) și profetii, exaltatorii și propovăduitorii frumuseților ascunse în inima de iad și granit a luptelor dintre neamuri, au văzut mai just decât utopiștii.

Inseamnă aceasta că ne-am pus în slujba lui, a războiului pentru război?

Nu! După războaie, ca după furtuni, lumea cunoaște mai nelăsficat marile bunuri și bucurii ale vieții.

Pacea pare a se îmbolnăvi din când în când. De autointoxicație, de stupida miope san de suficiența celor ce au lăsat biratorii în ultima complicităție; — de materialism degradant și ramoliment general. Și, se pare, că numai săngerările au rămas singurul al leac.

Adevărat e că războiul modern atrage în vârtejul lui și neamuri tinere, cu o pace viguroasă, constructivă și îndreptățită a dura.

Dar războiul modern e un fel de epilepsie: odată ce e un singur centru e atins, excitație se comunică tuturor punctelor de pe soarața cerebrală, declanșând angajarea în spasm a tuturor părților trupului nostru.

Insă și epilepsia a fost omădată drept morbus sacer, — drept boală sfântă.

Acăștea sunt considerațiile de alt ordin.

POETUL

nu filosofează. El vede. El traduce în cuvinte vederea. El o face apocalips. El îl dă semnificația pe care o au toate destămurile de totdeauna și pentru totdeauna. Darul de a anticipa a fost, nu odată, caracteristică specifică a marelui poet. Deaceia șărțile lumii ș'au și pretat la vaticinaiji mai abil sau mai puțin abilitate speculate.

Auturul ciclului de poeme Dem Schwert die Rühmung des Schwertes este

LUDWIG FRIEDRICH BARTHEL

și este unul dintre rarii cunosători ai rădăcinii lucrurilor și evenimentelor. Născut în 1898, aparține unei generații care fine minte măcelul din 1914-1918.

L. Fr. Barthel, (nu trebuie confundat cu Max Barthel), este un poet politic care a înfirmat cunoștelele cuvinte ale lui Goethe: „Politisch Lied, ein garstig Lied.”

Atitudinea lui față de război este eroică.

Din această atitudine au izvorit conturându-se puternic și exemplari, aproape toate scrierile sale ce descind, în linie dreaptă, dela Hölderlin și Kleist.

Dintre opere, cităm pe cele mai de seamă: Dem inneren Vaterlande, Tannenberg, Dom aller Deutschen, Imitten și romanul Die goldenen Spiele.

TRAIAN CHELAREN

Dacă această întîmplare s'ar părea nu numai nereală dar neverosimilă, o pot întări atâtea și atâtea din amintirile personale. Nevoară, populația berlineză, deși de un realism feroce în viață și de o ascuțime de limbă proverbială, e tot atât de iubitoare de teatru și de operă ca și populația oriicăru oraș german romantic. În anul trecut, cu toate alarmele aeriene cari obligau din prevedere teatrele să înceapă la 5 sau 6 după-amiezi, lumea renunța la cină și săliile erau permanente arhipline. Ca să poată găsi locuri la spectacolele favorite, în finec Duminică, noier de pe la 6 dimineața, după ce poate stătuse toată noaptea în adăposturile pentru avioane, lumea se posta în fața casei de bilete a operlei de stat, deși tocmai la orele 10 trebuia să înceapă vânzarea biletelor pe întreaga săptămână. Notați bine, erau amatori pătimași de muzică, temperamente puternice, fir nestatornice de artiști, și totuși se așezau dela sine, cumini, în rânduri câte patru câte patru, și stăteau așa drept, fără murmur, ore întregi. Iar dacă, din când în când, câte un bătrânel ieșea din rând, nu era ca să protesteze, ci ca să aranjeze mai bine lumea în rânduri că, de zloca el, trebuia să-i ajutăm acum pe funcționari la ordine, că-s puțin și prea se vede urii coada de departe... Ulte, aici o cucoană stă prea afară din rând, domnul acela să treacă în alt rând, fiindcă sunt prea mulți...!

De această complexitate a sufletului german — în care cea mai severă disciplină poate stă alături de cea mai fanatică și personală pasiune pentru artă — a știut Hitler. Departe de a mutila sufletul german printr-o disciplină unilaterală — a căutat să-l îmbogățească și mai mult. Național-socialismul a descoperit — cuvântul nu e prea exagerat față de felul cum fusese nitat acest adevăr în timpul din urmă — adevărul că nu poate lupta până'n pânzele albe decât acela care cunoaște bucuria vieții. Că nu ține cu orice preț la viață, nu se agăț disperat de ea, decât cel care n'a trăit-o depîn, cel care e torturat mereu de regrete și dorințe. Acela vrea cu orice preț să mai viețuiască. Pe când cel care a trăit din plin, știe prețul vieții, știe că merită să lupte pentru ea, că merită chiar să mori pentru ea, ca s'o poată trăi măcar urmașii tăi — tot așa de frumoasă, dacă nu chiar mai frumoasă. De ziua Führerului, într'unul din anii mei de școala, ministrul propagandei a dat o proclamație scurtă, care începea astfel: Freut euch des Lebens! Bucurați-vă de viață... Și aceasta n'a rămas în național-socialism doar frază de discurs. Toate întreprinderile, fie de stat, fie cele particulare, sunt obligate să albă deopotrivă un loc cât mai perfect amenajat pentru sportul de dimineață în aer liber și o încăpere cât mai frumoasă amenajată pentru acele Kameradschaftsabend, serile de petrecere comună a tuturor, funcționari și lucrători, lângă o halbă plină, cu o pipă îndesată bine, și rostind din inimă un cântec a tuturor. Trebuie să te perziți prin mai multe din astfel de săli, ca să-ți dai seama câte comori de dragoste camaraderescă și ingenuitate artistică s'au cheltuit în ele. Mi-aduc aminte, — în 1939 — era pace încă, în micul oraș Frankfurt pe Oder, vizitând sala de masă a unei modestes cantine municipale, am rămas uimit de frumusețea artistică a frescelor cu scene de muncă și voieșie, cari împodobeau pereții. Erau lucruri serioase, acolo, vibrații înalte de artă, dar totul pe întesul tuturor — iar stas, deasupra ușii, artistul nu s'a putut ține să nu zugrăvească ceea ce-i stătea lui mai mult atunci pe inimă: un leu bătrân, costeliv, trăgând agale spre dreapta, a cărei coadă era legată cu o soară complicată de piciorul unui cocos nervos, cu colțul Marianei în cap, reprinzându-se spre stânga: leul britanic și cocosul galic. O intuiție a artistului, cu un air tainic aproape de a izbucni războiul, a nepotriri și nepuținței alianței

anglo-franceze. Am întrebă de artiști și am căutat mai târziu să-l cunoaștem: un tânăr cu ochii clari, adânci. Ne-a spus că niciodată nu pietase mai pe indelete și mai bucuros decât atunci când a zăgrăvit modesta sală de petrecere muncitorească și că deabia atunci și-a priceput bine propria sa artă. Și asta nu e numai cazul său; cele mai frumoase opere de pictură și sculptură ale Germaniei de azi nu sunt cele cari împodobesc casele bogătașilor, ci săliile de festivități sau exterioarele fabricelor și minierelor publice, ori ale stadioanelor sportive. Astfel arta și-a regăsit în Germania național-socialistă centrul de greutate pe care în Europa și-i pierduse de mult, rămânând numai la dispoziția ospiciului cutăruia și cutăruia. În antichitate, centrul de greutate al artei era templul și forul public; în evul mediu, era catedrala. În Germania național-socialistă, arta nu se mai risipește ici și colo ci crește la un loc și mare, pe poțiva locului pe care trebuie să-l împodobască: minister, stadion, fabrică.

În timp ce arta a fost adusă astfel în mijlocul poporului, poporul a fost învățat să iubească arta. Prețul de intrare în toate muzeele a fost corobit de la o marcă la zece fenigi, ca să fie accesibil tuturor. Muncitorii și soldații au fost aduși la început în corpore în ele. Numai la început — căci apoi își creștea inima să vezi în ele Duminicile oamenii cu mâinile bățorite de muncă sau palul puștil, cum treceau atenți prin fața minunatelor pânze de Rubens și Tizian din galeriile Berlinului, lămurându-și acum și odraslele din indicațiile sumare ale catalogului. Iar seara li se vedeau pe aceiași intr'una din săliile imense, spre sute și mi de oameni, ale marilor berării berlineze legănându-se pe scaune toți căși erau într-o sală, brați dela braț, după obiceiul roman, sub farmecul melodiilor de toți cunoscute și cântate. Astfel, aceiași om poate cara în stare în Berlin să golească halbe după halbe cu frenezie — ar fi fost în stare în Salzburg să se la de plect cu dirijorul orchetrei festive fiindcă a accentuat altfel o notă din opera lui Mozart pe care o știa pe de rost — și tot el a fost în stare, undeva pe frontul de vest care de est, să stea nemșcat, cu o iluziște și un curaj de gheață, în spațiile unui mie tun antiian, până când colosul de oțel al carului de luptă se apropia la pușine zeci de metri, ca să-l poată lovi din plin.

Dar Adolf Hitler n'a știut numai să exalteze bucuria de viață care trebuie să existe în orice popor sănătos și vital. Ci în primul rând s'o canalizeze, impunându-i pe nesămintă o disciplină naturală. Aceasta a izbutit-o nelăsând omul singur, ci integrându-l armonie în comunitate. Germania național-socialistă își găsește și cadrul pentru bucurie și sprijinul pentru necaz în cele trei comunități de temelie ale vieții sale: cea mică, familia, cele mari: comunitatea de muncă și partidul. E destul să treci prin parcurile marilor orașe, pline de copii frumoși, rotofel, în joacă, pentru ca să-ți dai seama ce izvor de sănătate și bucurie e familia în Germania național-socialistă. E destul să petreci senbarea pomului de Crăciun în vreo fabrică cu lucrătorii toți, ca să-ți dai seama ce înseamnă comunitatea în viața germană de azi. E destul să cauți să demonștri câteva suruburi din uriașul mecanism al instituțiilor cari veghează la bunăstarea poporului german de azi, ca să-ți dai seama ce înseamnă pentru ei partidul național-socialist. Două exemple doar: Intr'unul din anii trecuți s'au trimis la țară la refacere și odihnă aproape 900.000 de mame prea împovărate de copii. Alegerea lor s'a făcut la recomandarea Blockwart-ului șef peste circa 40 de familii, cele cari locnesc de regulă într'ună din casele enorme ale Berlinului. Iar Blockwart-ul e omul partidului. Tot Blockwartul a desemnat vecinele cari au avut de îngrijit copiii și soțul la lipsa mamei.

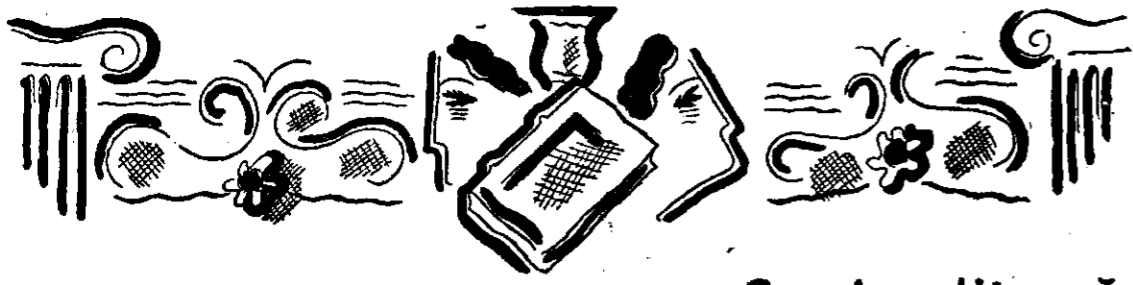
Dacă aceasta n'a fost posibil, s'a făcut recomandăția ca și copiii să fie trimiși la odihnă, dar în altă parte, nu unde e mama, ca ea să fie în adevăr fără nieri o grijă. Dacă sănătatea soțului era delicată, el înștiința totodată autoritățile respective, pentru ca și tălcul să capete odihnă, firește și el altunde. Alt exemplu: tot mecanismul uriaș și distribuirii cartelor de alimente și îmbrăcăminte în timpul acesta a fost organizat de partid și majoritatea slujitorilor lui sunt voluntari, fără nicio plată. În sfârșit, cine a citit măcar una din sutele și mii de scrisori pe cari le-au trimis în acești doi ani câte o față din cine știe ce parte a Germaniei căte unul soldat necunoscut, pe front, pentru că i s'a comunicat de autorități că el n'are pe nimeni pe lume de care să se simtă legat; cine a asistat măcar la unul din acele frumoase concerte pentru armată ale posturilor de radio germane, concerte în cari li se cântă soldaților bucățile pe cari și le doresc ei, printr-o simplă carte postală adresată postului, li se comunică numele noller născuți, odată cu glasul lor adus să răsună la microfon dintre scutocele în cari fusese înfășurat cu grijă, și unde se vestese totodată sumele colectate de soldați printre ei, pentru ajutorul de iarnă — și-a putut da seama ce bloc de granit înseamnă azi comunitatea națunală germană întregi, realizată de Adolf Hitler prin național-socialism. Datorită lui, omenirea începe azi să scape de obsesia și de jugul mașinei. Nu în sensul de a renunța la mașină — cum au propovăduit unii filosofi utopici și unii literari romantici, chiar și dela noi, lăcărând după vremea tihnă a patriarhalilor care cu bol. Rând repede al istoriei nu se poate întoarce din curs niciodată. Mașina nu poate fi scoasă din viața modernă. Insă trebuie să se dea numai rolul care i se cuvine și numai acolo unde i se cuvine: la munca brută, ca slugă a omului. Prin național-socialism omul redvine țărși erou, stăpân peste soarta sa și pesie toate uneltile lui — tocmai în Germania care părea odinioară, mai mult ca oricare țară, robă idolatriei mașinei.

Adevăratur raport de azi între om și mașină se vede nespus de clar tocmai în războiul actual — de care toți se temeau că va aduce stăvirea definitivă a omului prin mașină. Comunicătele și discursurile Führerului luminează mereu rolul de căpetenie al infanteristului. Ca să însemne faptele de vitejie, niciodată nu s'au dat atâtea decorații. Chiar armele la cari mașina părea că înseamnă totuși dovedesc atăzi valoarea omului. Cetind comunicătele germane, ai unora aproape impresia unor mențiuni sportive cari omagiază victoriile oamenilor excepționali: malorul cutare din aviație a doborât azi al o sutălea avion inamic. Comandorul cutare de submarin a scufundat până acum 52 mii tone de vase inamice. Comandantul de tun cutare a scos din luptă patrușprezece care de luptă izomane... Oțelul revine iarăși la rostul lui din gndra epocă greco-romană și medievală acela de platoșă a omului — și nu de țāvălug care să-i strivescă prin masă. Un căpitan Prien, un maior Moelders sunt nume cari larăși răsună tare — singure, ca în eposei, ca în basme. Proletarul desozat și redevenit erou, stăpânul lucid al soartei sale. Un suflet străvechi și totuși noi — de eposei — domină lumea.

Toate acestea reprezintă azi rezultatul a aproape douăzeci de ani de muncă, de viziune și de credință ai Führerului și ai oamenilor săi. Dela începuturile mlășării sale, douăzeci de ani aproape, de eforturi, de educare, de organizație, de creare.

Și deasupra și la rădăcina lor, poporul german, cu felul său specific de a fi.

OVIDIU PAPANEA

Cronica literară

„Cneaz peste furtuni“ versuri de LEONIDA SECREŢEANU (Colecția „Universul literar“, 1942)

„Ceasul de rugăciune“ poeme de Const.-Virgil Gheorghiu (Editura Națională — Gh. Mecu, 1942)

Înainte de a deschide volumul de versuri al d-ului Leonida SecreŢeanu, cititorul va reflecta probabil asupra titlului cărții care constituie o indicație potrivită ca sugestie, asupra caracterului, esențiale și cea mai isbitoare a parent a poeziei autorului: „Cneaz peste furtuni“ are într-adevăr ceva de chiot proclamativ și unei voine dominante, exaltată de propriul elan și dornică de luptă, de amestecul în realitate a sensorială și în vâltoarea concretă a faptelor, socotită ca o continuare firească și o desăvârșire a visului sau a gândului:

Cuvântul meu, urmând o cale dreaptă,
Se 'ncepe 'n vers și se stăruie
'n faptă...
(Nou rapsod)

Autorul versurilor citate consideră faptul de a fi poet ca pe o misiune care-l solidarizează cu destinul uniman al neamului său. Această înțelegere deosebită nu are nimic convențional. Ea este sincer trăită și afirmată cu o vigoare bărbătească, autentică, cu toată fanfaronada, uneori, a unui verbalism excesiv, ca în poezia intitulată „Cneaz peste furtuni“ căreia îi preferăm această schiță autobiografică mai discretă și mai convingătoare:

Cine, ca de niște făclii munți
Ridează în beznă trudei grele,
S'a izbit de visurile mele?
Ce 'ntâlnesc eu ochii vii și cruși

Sfarmă 'n pumni ispitele rebele
Suflere, de nu vrei să-l înfrunți?
Ce haiduc de ceruri și de frunți
Mai viteaz ca dorurile mele,

Cu topor de viscol și vâpae,
Îndrăznește drum prin stânci să
tae,
Și, urcând al sorții meterez,

Râde de a vieții lungă cale?
Cine ești? Dă-mi mâna! Te
urmez!
— Sânt elanul tinereții 'nse...

Miscarea interioară a poeziei d-ului L. SecreŢeanu, mereu insuficientă de elanuri generoase, se exprimă uneori cu o exuberanță a figurilor poezice ca e face ca idila generată de poezia să fie rea mult dispersată în desfășurarea ei prin mulțimea lăuzesurilor asociative ale metaforelor, ca în sonetul „Excel-sior“ de pildă, în care ni se spune despre „arcul dur al vrei“, despre „săgețile silinții“, „păpăușii dolelii“, „muntele dorinții“, „smărcul des-nădejdi“, „sălfonul năzuinții“, „obrazul trecutelor înfrângerii“, etc.

Poezia de război a d-ului L. SecreŢeanu constituie aspectul poetic cel mai interesant al lricii sale la această etapă pe care ne-o înfățișează volumul „Cneaz peste furtuni“. Vigoarea firească a elanului inspirației autorului își găsește în prilejul războiului climatul cel mai prielnic; accentele sunt juste, convingătoare și sinceritatea lor nu poate fi pusă la îndoială. Există un miraj al frontului și o pândă lucidă a curiozității, o destăindere plină de voluptate a simțurilor în atac, după aprehensiunile morale care-l preced și dună istovitoare marșuri de apropiere. Cel cari au luat parte la acțiune își vor aminti neastămpărul nervos care-i străpănea, citind această strofă din poezia „Pregătire“:

Vreau să mă scald mai repede în
scrumul
Barajului! Imi place 'nvalvora-
rea

Atacului ce risipește fumul
Visărilor... Mă arde nerăbdarea...
Experiența omului din răz-
boi va confirma cred și a-
ceastă singulară viziune de
un macabru grotesc, din poe-
zia intitulată atât de just
„Sensibilitate“:

O mână s'a certat cu un obuz
Și, nemămurând să stea înfipțit 'n
cot,
Se dă de-a berbeleacu peste tot
Sectorul plin cu morți și cucuruz.

Ochiul, zărind-o, se holbează,
hăd.
Iar gura, gădilată de-o șrapnea,
Roșindu-se, o roagă: — Draga
mea,
Astămpără-te, că mă faci să răd!

In acelaș volum, în ciclul intitulat „Destin“ sunt câteva poezii care înseamnă mărturia unor posibilități de expresie lirică mult mai bogată decât lăsa să se bănuiască cuprinsul primei părți a volumului „Cneaz peste furtuni“. În poeziile intitulate „Seminătaș“, „Ninge“, dar cu deosebire „Iarna“, elanul este reținut și interiorizat iar expresia sentimentelor nuanțată cu o discreție încât ne putem întreba surprinși dacă este acelaș autor al „Cneazului peste furtuni“. Dar un poet fără îndoială, pe care cititorul îl va recunoaște:

Ce albă năfrână, subt albe
feresti!
Convoieri de fluturi sub cer de
hermină.
Pe ramuri de suflet: hermină de
lumini,
Pe vatra uitării: doar triste
povești.

Nici urmă de cântec în sfânta
grădină.
Stai singur în clipă. Cu cine
vorbești?
Dorule-dragule, ce zări răscotești?
Ce crudă ispită te mușcă hăină?

Tăcerea-i ca ghiata. Te ustură
gerul?
Spre care răscruce privea-ți
îndrept?

Nădejdea e rece și tare ca fierul.

Voi, prieteni, rugați-vă pentru sburătorii căzuți astă noapte, în
luptă!
Dacă aripile lor s'au lovit, prin întuneric, de moarte,
Rugați-vă să le cadă cenușa, undeva peste ape, departe,
Ca să nu-i doară cenușa trupurilor moarte!...

Dacă aripile lor s'au frânt în gâr lele negre ale norilor,
Sau pe umerii aspri de vânt,
Rugați-vă să le cadă cenușa peste tulpinele florilor,
(Să nu-i doară trupurile, când s'or lopi de pământ!...)

Dacă au căzut din cer peste o țară streină,
Rugați-vă, prieteni, ca până jos din trupurile lor ntmc să nu
rămând.

Rugați-vă, atunci, vântului, cu inimile de lacrimi grele,
Să le aducă cenușa trupurilor, lin, printre stele,
Până la noi;
S'o scuture peste lanurile noastre de trifoi.
Peste apele, peste câmpiile noastre de mătăș:
Să le fie cenușa și mormintele lor, între grădinile noastre,
acasă!
MIHAI NICULESCU

Note românești

EROUL MĂRILOR

In Editura Bucur Ciobanul a apărut o nouă carte, intitulată „Eroul Mărilor“, care tratează despre viața mareului marinier Jean Bart, unul dintre cei mai vestiți marinari ai lumii.

Numele lui a înfruntat secolele și a rămas până azi o pildă vie de eroism și dragoste de țară. Toată viața lui Jean Bart este un adevărat basm, într'otăz nar de necrezut faptele lui îndrăznețe. El face parte din mânăra plicădă a doșarilor cari au dus crâncene lupte, pe mare, împotriva flotelor engleze, olandeze și portugheze, cari pe vremea aceea erau atat-puțin. Chiar când apoi căzu prizonier în mâna englezilor, știu să scape și fuga lui este o pagină de emoționante peripeții.

„Eroul Mărilor este o lectură captivantă și instructivă în acelaș timp, care poate să fie pusă în inimile tineretului nostru, lipsit până în prezent de cărți potrivite.

A apărut și s'a pus în vânzare
cartea tânărului scriitor

LAURENȚIU FULGA
**STRANIUL
PARADIS**

O lume care se turbură între
vieță, iubire și moarte

„CANDIDE“

apărut luna trecută publică o notă la veghe și problemă: personalitatea lui Shakespeare este rea a sau doar o ficțiune care ascunde un alt îns?

Bine înțeles, puținele rânduri nu rezolvă nelămurirea, dar partea lor interesantă constă în conținutul citat d-n Alphonse A.Jain: Oprele lui Shakespeare sunt datorite unui oarecare Shakespeare, care nu era Shakespeare, dar pe care-l numim Shakespeare... și apoi urmează un comentariu final al autorului articolului: întâi omul a creat numele, astăzi numele crează omul.

Raportul este cât se poate de interesant, fiindcă axioma aceasta definește ideal operele bune, în contrast cu lucrările mediocre, a căror reușită depinde în general de nume.

Reușita lor însă rămâne efemeră. Când numele dispore și ele cad în uitare. In domeniul public dar domeniul uitării!

Niciodată poate nu s'a citit așa de mult ca acum. Probabil, este psihoză timpurilor ce trăim. Dar de ce oare nu se citește și lucruri bune, pe lângă multele rele ce apar?

Tendința cititorului este literatură ușoară pentru care nu trebuie să facă eforturi. Romane de 15 lei (care, în trecut) în zile, astăzi costă 30) și povești sirupose. Etc. Etc.

Când însă cărțile bune costau 30 lei, nu se cumpărau în aceeaș cantitate cum astăzi noile bucăți la acces preț se vând.

MA GASEAM

la un concert, la Ateneu, ne povestește tânărul poet G. A. La sfârșit, gata să plec, mă întâlnesc în hallul imens cu frumosul romanțier femino-man (semănător de idei și autor de punășpane) precum și cu preț tânărul asistent universitar Los, a cărui singură caracteristică este cravata asortată la pantaloni într-o deauna de aceeași culoare). Discutam despre muzică, despre viață și frumusețea limbii italiene. De-

ET CETERA...

odată, rumoare! In mijlocul hallului — un grup impresionant de tinere eleve și studenți sopteau necontente — cu ochii înfrunți grupul nostru. Maestrul roșește, tânărul asistent își duce instinctiv mâna la cravată. Numai eu stam nepăsătoare, convinsă că de-ar fi chiar admiratoare — în niciun caz nu mă puteau viza pe mine.

Cu siguranță că sunt studentele eleve și studenții profesorului, și în taină mă iubesc. Au ocazia acum de a mă „prinde“.

— Ba pardon, izbucni turburător maestrul de romane arhicunoscute — sunt admiratoarele mele. Mie îmi zâmbesc, vor probabul autografe sau pur și simplu să mă fotografieze între ele.

— Nu, nu — maestre... ripostă asistentul.

— Vom vedea, iată-le că se apropie.

Intr'adevăr, grupul majorat probabil din cauza psihologiei de a face coadă — curioase și alte fete să vadă ce este, grupul (continuu zâmbind poeta G. A.) se apropie încet de grupul nostru. Maestrul nu mai știa ce să facă de vinire. Cravata asistentului, gata să se mototolescă sub nervoasele mâini. Însfârșit, fetele jură alături.

— Doamna G. A. Nu? mă întreabă una din fetele destul de emoționată.

— Da, le-am răspuns nedumerită.

— V'am văzut la șezători, la concerte — vrei să ne dați câte un autograf?

— Cu plăcere, le-am zis, dar iată vă prezint...

— A, nu, nu — pe domnul Los, îl vedem în fiecare zi la facultate.

PAUL VALÉRY

Pădurea prietenă

Tăcuți și cot la cot, am frământat în gând
Crampele dragi de visuri, pe drumuri ce se'ngănă.
Noi am umbrațit atâta, ținându-ne de mână
Prin lungă împărăție a florilor de rând;

Mergeam stingheri întoamăi ca noii logoditi
Prin inoptarea verde urzită pe câmpii
Și luna, fruct nopțatic al albei ferii,
O împărțeam în două; ea-i prieten de smintii.

Apoi ne-am stins vieța pe mușchii de mătășă
În depărtări sihastr pe pădurea deasă
Crescută în această pădure îndrăgită;

Și-acolo sus, în ploaia luminilor de stele
Ne-am regăsit plângând sub vraja nămgurită,
O scumpule tovarăș al liniștilor mele!

In românește de ION OANA

Intoarceri

Din pomul de tristețe, cu crengi spre vis plecate
Și frunze ce desprinsse, regrete mici rotesc,
In coșurile toamnei — s'au grăbușit uscate
Gutuile tăcerii — cu miros bătrânesc.

Pe tâmpla înserării, joc umbrelor-amintirii
În tremur fantomatic pe ziduri de trecut,
Din basme tristețe și fantezme iubirii
Uitate'n miez de suflet, se regăsesc, tăcut...

Iar soapta nostalgii, pe grispelle visării
Te'ntămpină, ca liedul cântat de-o fată'n alb;
Șimți molcoame îndemnuri spre zările plecării
In răvășiri de doruri și-ecouri de final...

Cândva, strângând lumina sub pleoapele lăstate
O împărțeam, paharnic, prin cupe de povești
Azi, pomul de tristețe cu crengi, de vis uscate
Mi-aruncă fructul toamnei, în suflet și feresti...

VSEVOLOD TOPOR

Inceput

In zale, prințitul Heșper, trecea prin constelații,
Și Procyon știindu-l, își liniștise câni;
Lin, Wega-și stinse lira, când ingerii, Jupânii,
Turnau din cer tăcerea, ca vinul în libații.

Era întâia noapte, când mă mușcă, oarbă,
Căderile iubirii, în negur de abisuri.
Am scormonit o clipă, cu degetul în visuri,
Să'necr să simt de-aproape, uitarea cum mă soarbe.

Dar am simțit cenușa iubirii, cum blemestemă,
Cersind țării dreptul, spre tânără'nviere.
Și-atunci beția vieții și setea de durere,
Le-am împletit, odată cu cea dintâiu poemă.

ION VINTILĂ

ARTĂ... VESTIMENTARA

Actorul H. Nicolaide, binecunoscutul comic, reîntors de curând dintr'un problematic turneu, se hotărăște, zic unii, să revină la o formulă de teatru ceva mai „veche“, asociindu-se cu Puiu Maximilian și cu alți matadori ai culiselor.

După succesul obținut cu acea înedită comedie muzicală „Fru-te cu dracul“ (înedită — la propriu și la figurat) o revenire a uluit pe unii.

SPECTACOL GASTRIC

La „teatru din Sărăndar“ află și ținut de două spectacole: primul, în trei acte, „Mezelăria Colombo“, al doilea, într'un act, „O inspecție“.

Astfel un amic binevoitor îl întreabă:

„De ce revii, domnule, la formule vechi, după ce ai avut curajul să te lansezi în lucruri atâtea de noi?“

— „Bine, știule, a răspuns Nicolaide, cât am jucat piese noi, am avut pe mine palton vechiu, pantofi vechi — acum jucând lucruri vechi, am de gând să mă mai îmnoșc și eu cu ceva haine!“

SE PARE CĂ

Noii membri vor fi aleși în Societatea Scriitorilor Români. Nu cunoaștem încă lista celor vizați de conducerea Societății, așa că noi nu putem viză pe nimeni. Aducrându-ne însă amine de toate alegerile trecute, după care eșuate și răsărite personalități ale scenele obscure provocau o adevărată panică a revoltelor contra comitetului și membrilor noii mase, pare-ni-se că ar fi bine dacă Societatea Scriitorilor își va însuși cu stăruință o judecată împiede la alegere — pentru a se evita astfel stridențele acelor „genii“ nerecunoscute încă.

La premieră, toată lumea se aștepta ca spectacolul să înceapă cu piesa într'un act, a maestrului Valjean. Cortina se ridică însă asupra „Mezelăriei“. Și trei acte la rând, spre disperarea premiereștilor care supează după spectacol, se vorbește mereu despre mâncare. Iar niște apetisante mezeliuri (foarte bine... imitate) sunt expuse în jumina reflecțoarelor.

Însfârșit, vine și piesa maestrului Valjean. Care este însă marea surpriză? Acțiunea se petrece în jurul unui dejun la care se servește următorul meniu: spina de epure și sarmale... veritabile cu mămăliguță fumegândă...

— Acum înțeleg, excludăm un mucalți înghițind în sec. De aia nu s'a dat „Inspecție“ la început. Nu se putea să ne dea în'au sar-male și pe urmă... mezeliuri.

CANTECE NOI

Poesia și publicul

Am auzit până acum de atâtea ori cuvintele „fericiți muritori“, adresate poezilor — și tuturor creatorilor în genere, încât îmi vine să zâmbesc, numai când mă gândesc la acest teribil de banal diction, pe care „cealii muritori“ îl repetă în neștire. Nu știu nici-acuma, după ani și ani de tatonări și de suducum, în ce măsură ei, sunt aiffel, meritând prin această deosebire esențiaz atributul ce îi se ofera cu o uluitoare desumvoitură. Mi se pare că nici n'am ieșit încă din epoca în care se crede în „muză“, din jaza în care omor. publicul crede în inspirație și în aite asemenea oazacoamă, care nu fac nici un efort ca s'o îmbogătească.

De-a Olymp la Pegas și dela Turnul de judec cu superba sa izovare, pana la fercivera ceor mruși de zei, nu este decât un pas, la care aproape fiecare individ e amenințat su-și rupă cel puțin o mână sau un picior. Izovarea poeziei, amirabna lui „muză“, sună (sau mai bine zis: ar trebui să fie) astăzi niște recuzite scoase de mult din uz.

Mi-e silă de această „admirare“ epatăd, pe care nativi și proștii o etalează în jața acului de creație artistică, act care în fond este cu totul altceva decât ceace se sbate în capul lor gol. Mai mult — sau mai puțin decât acolo, dar asta n'are nici o importanță.

Mă gândesc când scriu aceste cuvante, mai ales la cele câteva patetice scrisori, măturisitoare ale acestui lucru, pe care avem norocul de a le define, precum și la confesiunile unora, la neînsemnata noastră experiență — și însumând toate acestea, putem afirma fără nici o teamă că poetul nu este nicidecum mura pe care unii ar dori s'o vadă expusă în cușcă, la fel ca la menajerie. Dela ceaurile mondeme la obumele cu autografe ale domnișoarelor

care trăiesc poesia ca pe-un desert din care poți să te înfrupti fără să fii amenințat că-ți strici stomacul, aproape tot ceace circula azi pe seama poeziei, ca anecdotă, ca viziune (dacă ne putem exprima astfel) este strâmbat și ciuntit de un ochi care nu recunoaște cele mai autentice isvoare ale vieții, din binecunstatul motiv că nici nu știe să le privească.

Nu cred că se va afla vre-un poet conștient de asta lui, în înțelesul cel mai adânc al cuvântului, care să spună că poesia lui se zămisleşte lângă pișcot și lângă ceașca de cafea cu lapte. Madrigalul poate să fie liniștit, căci nimeni nu vrea să-i uzurpe locul; publicul său trăește în tihnă, trecând cu o dulce grimasă pe lângă adăncile și adevăratele isvoare ale poeziei.

Au apărut în ultimul timp atâtea cărți și culegeri de versuri — despre care nu avem de spus decât lucruri amabile, încât aproape că ne este teamă că poesia se va îneca în acest șuvoiu, și că „publicul“ ei va fi încompabil de-a o mai trage la suprafață.

Avem prea mulți cititori, dar avem prea puțini cettitori de poezie.

Ne cetim mai mult între noi, marginindu-ne deobiceiu să fim și autori și public, toate de-a-valma, fără să ne punem probleme și fără să putem privi dincolo de tarcul în care ne-am închis de bună voie.

Scăparea este însă tot în mâna noastră și nu ne îndoiim că va veni clipa în care un șuvoiu de poezie va pune ordine în propria ei albă, lăsând să se ducă la vale toate cioturile care nu fac altceva decât să îngreueze un drum care este cu totul altul.

Publicul nu va mai avea însă cuvântul!

ȘT. B.

N. B. Manuscrisele se expediază la redacție menționându-se pe plic: pentru Ștefan Baciu. Și răspunsurile: G. Ordel, D. J. Gruia Beđ., C. C. Mih., L. C. A. Sev. B., Vizin, Viola, Ilie Târ., Duce R. M., Van C., C. Beđ., Aurel G.: Nu. G. Boșcu: Proză! Nu! M. Dor. A. V. Săt., Vse. T., I. Doru, Gh. Giud.: Altele poate. M. I. Cea., D. Șoa.: Da.

Poarta s'a închis după mine cu un pocnet surd, care a început să alege declinul străzii ca un motan sperat. S-au cu mâinile în buzunare și mă gândesc că toată viața are alt aspect, când o privești așa, cu un fel de nepăsare, ca pe un lucru foarte străin și foarte îndepărtat. Dimineața asta cre un obraz al ei, pe care poate că nicio dată n'am să-l mai pot revedea așa cum îl am acuma înaintea mea.

Am început să merg. Nu mă uit nici în dreapta, nici în stânga și las vântul acesta timid să-mi treacă prin păr, să-mi fluture ca pe o coroană de copac, vântul acesta care vine de dincolo de marginile orașului, ca să se încurce acuma în părul meu aspru și lăud. Nu știu cine trece pe lângă mine și nu știu numai tramvaiul scârșind din când în când la căte o cotitură, alergând apoi mai departe ca un furnicar. Aud și un vânzător de ziare și țipătul lui mecanic, repetat la răstimpuri aproape egale, mă face să zămbesc, pentru că mă surprind numărând secundele dintre o pauză și alta. De fapt nici nu am de lucru altceva mai bun. Am sărit din somn ca dintr-o corabie fără fund, și-acuma merg pe stradă. Merg. Toți oamenii aceștia se duc undeva, numai eu nu.

Domnul pe care am început să-l urmăresc fără să vreau, ține în mână o servietă exagerat de mare, și umblă puțin aplăcat înaintea. Se grăbește și traversează strada aproape alergând, pierzându-se apoi după colț. Și nu e singurul. Lângă el mai găsește unul, iar în urma lui un tânăr în haină se cănește să ajungă remorca unui tramvai. Alergă, și face un salt, reușind să pună un picior pe scara din dos a vagonului. Toți și toate fug. Acum se grăbesc până și lucrurile, spunându-mi din ce în ce mai deslușit că dimineața asta are cu totul alt rost decât acela pe care, fără să vreau, încerc să-i dau. Nu văd nici-o lăptăreasă care să întregească acest tablou, în schimb un măturător de stradă fugе, împingându-și căruciorul, ș-așa cum cum se balansează, ținând mânerul de fier ale vagonetei, pare o jucărie de plumb, al cărei resort s'a stricat pentru întotdeauna. Doar mătura, înfipită în fundul lăzii, are un aer de solemnă încrem-nire. Restul, gonește mereu.

— Iată o stradă, imi spun din nou. Ei da, nimica neobișnuit — și totuși. Trec de câteva ori pe zi pe strada aceasta, și-acuma parcă nici n'o mai recunosc. A, dar e cu totul altceva să vezi o stradă ziua trecând prin ea și s'o privești cu băgare de seamă, acuma dimineața, când o păcăl ne-precisă plutește deasupra tuturor lucrurilor lumii. Strada poate fi și ea un om. De pildă acuma: e încă plină de somn și se întinde trosnindu-și toate încheieturile, ciufălită și ternă și parcă e și puțin nebărbierită, imi spun amuzat, gândindu-mă la Avelis, frizerul meu, care poate că în clipa asta își trece pentru întâia oară briciul peste urea. O fi având și strada neove de un frizer...
 În spatele meu aud pași. Mă întorc. Un șir de fete în uniforme de un albastru ne-

DI MINEREA

— Reportaj în care nu se întâmplă nimic —

gricios trece la vale, îngândurat și fără să vorbească aproape. Fetele astea care deobicei trebuie să fie alate de guralive, tac acuma, recapitulând desigur cifre și teme, în drumul pe care-l fac zi de zi, dela internat spre școală. Mă uit la ele cu băgare de seamă și mi se pare că în clipa de față sunt teribil de ocupat. Apoi însă mă răs-gândesc, fiindcă în grădina din față văd un cireș înflorit, iar faptul acesta imi amintește de Ionel Teodoreanu.

La o bucată de timp se trage oblonul cu un șgomot sec de fier ruginit și un băștes se protește în călcăie, ca să urcească mai bine povara aceasta de fiecare zi, care-i umflă vimele dela tâmpile. Mă uit în prăvălie. Un bărbat negru și slab (o fi patro-nul, cu foate că deobicei patronii băcă-

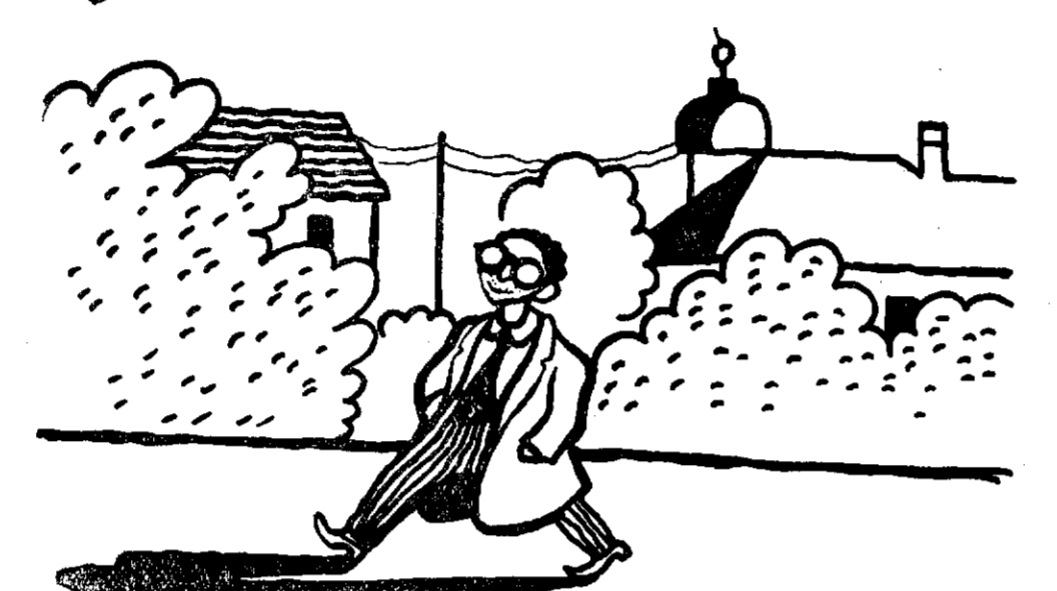
prin minte, și în același timp: șapte și douăzeci. Cadrantul ceasului imi spune asta, dar la dreptul vorbind, eu nu știu cât e ceasul: nici nu mai sunt în timp și trec prin dimineața aceasta, pentru prima oară poate, fără să mă caut și fără să mă întreb. Cu câțiva ani în urmă, cam tot pe la ora asta, imi scoteam din servietă cartea de astronomie, ca să repet o lecție despre cometă. Și-acuma...

Un oltean a început să tipe. Dintr'o altă stradă, care trebuie să fie foarte apropiată, vocea lui se aude sunind și coborînd, probabil sălind în ritm cu mersul, sub greutatea coșurilor care-l fac să umble ca mișcat de-un resort. În aud, dar nu-l înțeleg. Acuma a apărut după colț, cu coșurile pline de lămâi și ouă. Dintr'o curte, un om

Trei factori poștali. Au gențile doldera de picur și de zure, umbiu gravi, cu șep-cie trase pe ochi, iar unul din ei are pe cap o pălărie gri, care contrastează destul de ridicol cu albastrul solemn al tovarășilor săi. Fară să-și spună o vorbă, se despart, luând-o în direcții aproape opuse, trecând prin praful cenușiu al acestui început de zi, biază și distanți. Eu nu-i mai iubesc pe factorii poștali.

Mă salută cineva. M'ntorc să văd cine ar putea să fie, dar nu mai zaresc decât un spate în pardesiu și-o pălărie care se reazează acuma pe cap. Ce rost are oare acest matinal salut?, mă întreb eu, în timp ce mă gândesc la toți amicii și cunoșcții care tocusez pe-acți prin cartier și s'ar putea scula atât de devreme. Șapte și douăzeci și cinci. Intr'un fund de curte, un automobil vechiu și demontat imi aduce aminte de-o jucărie, în timp ce pe volanul putred de zăpezi și ploa, o găină își desvăntă aripile, sonoră și proastă. Merită un negustor, care s'o așeze în coș și s'o vândă. Auzi? — cine-a mai văzut găină pe volanul unui automobil, fie și dimineața la șapte și douăzeci și cinci? Nu știu de ce, dar lucrezi tăcută neașteptat mă e-nervează. Trec pe lângă o bodegă, pe-a cărei firmă scrie cu litere groase: „La Vapor — delicatose comestibile” și mă gândesc că mi-ar prinde bine o cafea. Dar aici nici nu s'au ridicat încă obloanele de fier și în vitrina plină de praful nu se văd decât câteva sticle de rom și coniac, goale și galbejite de soare, cu un aspect care nu poate decât să-ți strice pofta de mâncare. Mă întorc; un om trece cu o sticlă cu lapte și altul cu o pâine. Cel cu laptele îi spune celuilalt câte pahare ar putea ieși din sticla lui și apoi se oprește la o poartă și sună de trei ori. Dar eu la care poartă să sun?

Mă opresc în fața unei case. O servitoare mătură în curte, în picioarele goale în niște papuci de păslă, pe care-i trântre după ea, gata-gata să-i piardă la fiecare pas. Mătură tucticos și încet, privind din când în când peste gard, înspire mine, oprindu-se o clipă din lucru, ca pentru a se uita dincolo de lume și de oameni. Dar ea nu se uită decât până la mine, și dincolo de mine probabil că e alt zid de casă și-o altă servitoare care ridică stururile și flutură o cărpă de șters praful, cu o mișcare rotundă, fără să-și dea seama, fără să o scu-ture prea deslușit.

niilor sunt cam roșii și grași) soarbe dintr'o ceașcă, pe care o învârtete din timp în timp într'un cerc mic și agitat, probabil ca s'o scuture cât mai mult și să nu rămână păgubit. La picioarele lui, câteva lăzi cu legume vestete asteptă să fie scoase în praful străzii. Dar băiatul acela mic tot se mai chinuște cu oblonul care cade mereu în jos. Prin fața mea alergă un soldat. O fi târziu?, mă întreb uitându-mă la ceas, cu toată că nu văd ce-aș putea să încep, chiar dacă voin și-acuma că e ceasul. Dar soldatul alergă. Trap! Imi trece

Casa din fața mea are toate ferestrele închise. Aproape toate casele de pe stradă aceasta dreaptă și goală, au încă ferestrele închise, iar din când în când, se aude doar cum pocnește încă o jaluzele, apăsât și scurt, tulburând copacii care veghează prin curți și care aruncă înspire cer, ca dintr'o praștie, stoluri de păsări gureșe și speriate. E încă somnul. Mai trece un om cu o pâine rotundă și din pașii săi nu rămâne decât ecoul, după ce se pierde într'un fund de curte îngustă și lungă, plină de frânghii de rușe și hârtii. Un om și o pâine, o pâine și-un om, dimineața coboară acuma cu elevii și cu ultimii funcționari, într'un iureș calm, pe care-l privesc dela locul meu, fără să mă mișc, cu mâinile înfipse adânc de tot în fundul buzunarelor, nehotărît și inuțit.

Ce mai aștept oare? Nici o ușe nu se va deschide ca să mă aflui în fața unei mese cu cești și nici măcar o scară de lemn nu mi se așează în față, ca să urc la o masă de lucru cu hârtie albă și cu penițe multe. Privesc înaintea și totul este în urma mea. Servitoarea a isprăvit de mult cu mătura-tul, și-acuma a ieșit pe stradă cu un coș pe braț.
 La etaj s'a deschis un geam, arătând un gol negru, și imediat după aceea s'a mai deschis unul. O pătură și o perna l-au um-plut apoi pe jumătate. Mă așteptam să mi se arate cineva, acolo sus, dar uitasem că azi nu aștept pe nimeni. Apoi s'a mai deschis unul, altul și încă unul. Mă gândesc, că în clipa asta se deschid mii de geamuri și că întreg orașul va începe să respire prin porii aceștia imenși, parfum și otravă, deavala și fără de răgaz. Se trânteste o ușe, se mai deschide un geam și-apoi mă gândesc: pentru a căta oară?
 E ceasul șapte și jumătate și-am uitat să mai plec...
ȘTEFAN BACIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCRITORII INTRE EI

— Opinii și preferințe literare inedite, de-ale scriitorilor noștri: Ion Minulescu, Ionel Teodoreanu, Mihai Codreanu, G. M. Zamfirescu, Panait Istrati, Octav Dessila, Ion Luca, Șerban Cioculescu —

Publicul iubitor de literatură își are preferințele și opiniile sale. In ceace privește o-perele literare și autorii lor. Criticii și cronicarii literari au deseori ideile lor — pre-concepțite sau nu — despre scriitorii și lucrările lor.

Cele mai interesante, însă, sunt părerile pe care scriitorii le au reciproc, asupra valorii lor. Nu vorbim despre acele părerii exprimate din răutate sau simplu motiv de bărfeală, la cafeana sau un colț de stradă, ci de acele opinii sincere și obiective, pe care scriitorii le au față de confrății lor.

Aceste opinii, de o valoare vădit documentară, constituie, mai totdeauna, caracterizarea definitivă a scriitorului în cauză.

De aceea, am găsit nimerit de a înregistra — în rândurile ce urmează — o seamă de astfel de caracterizări, făcute de scriitorii noștri, în anumite ocazii și pe care le găseșc demne de a fi cunoscute.

ION MINULESCU... REVOLU-TIONARUL

Iată, de exemplu cum mi se exprima regretatul scriitor, George Mihail Zamfirescu, despre poetul „Romanelor pentru mai târziu”:

— Ion Minulescu este unul din scriitorii noștri de valoare, de care m'am apropiat întotdeauna cu un sentiment de sinceră și caldă prețuire, pentru revoluționarul ce năpca, prin „anul una mie și nouă sute opt, imi pare, învechitele tipare ale poeziei clasice, căzută în desuetudine, dar și pentru acel cauzator mimentat al atâtor ore de înaltă desfătare intelectuală”.

Această mărturie, regretatul Gemy Zamfirescu a făcut-o în iarna lui 1939, cu ocazia punerii în scenă a piesei „Allegro ma non troppo” a poetului I. Minulescu, despre care a spus — deasemenea — să se exprime:

„In „Allegro ma non troppo”, hazul este de bună calitate. Se împletește cu observația fină a unui bun cunoscător al sufletului și al moravurilor al după război, într'o epocă dramatică de valoare indubitabilă, scrișă cu o virtuozitate de adevărat maestru”.

ȘERBAN CIOCULESCU

G. M. Zamfirescu zăcea bolnav, în locuința sa din câmpul Veseliei când, într'o zi, autorul „Kirei Kiralina” ținu să-l viziteze și să-l încurajeze în lupta cu suferințele crupești. De cum intra, Panait Istrati se adresă lui Gemy:

— Am auzit că ești bolnav și am venit să te văd. Nu-mi mulțumii. Te cunosc din scri-sul tău și am vnit cu mult drag, pentr-ucă te simt din rasa mea.

G. IBRAILEANU A MENTI-NUT PRESTIGIUL CULTU-RAL AL IAȘULUI

Respectul ce ni-l impun cei trecuți în viața veșnică, ne ob-ligă să ne ocupăm mai întâiu de memoria lor. De aceea, ne vom ocupa acum și de perso-nalitatea masivă a lui G. Ibrai-leanu.

Se știe că renumitul critic și scriitor ieșean are meritul de a fi fost părintele spiritual al

G. M. ZAMFIRESCU ȘI PA-NAIT ISTRATI

Și pentru că-l pomenim pe G. M. Zamfirescu, trebuie am-ănate vorbele cu care celălalt scriitor hărțui de viață — Pa-nait Istrati — l-a întâmpinat la prima lor întâlnire.

scriitorului Ionel Teodoreanu. De aceea, autorul „Medeleni-lor” păstrează un legănat cult în memoria celui ce a scris „A-dela”. Desigur, însă, că nu a-cesta a fost motivul care l-a determinat pe d. Ionel Teodo-reanu, să-mi declare, încă a-cum vreo 8 ani, următoarele:

— După părerea mea, ceace a menținut încă multă vreme după războiu, prestigiul cultu-ral al Iașului, a fost personalita-atea din umbră a lui G. Ibrai-leanu, a cărui strălucire plu-rificată de colaboratorii „Vieții Românești” a fost o afirmare valabilă a primului moldo-venesc. Așa dar, scăpătarea ac-tivă a Iașului nu se datoră înexistenței individualităților culturale, ci lipsei unui anima-tor de calitatea profesorului Ibraileanu, care să le adune și să le orchestreze”.

POEZIE GEORGE LESNEA. VĂZUT DE IONEL TEOD-O-REANU ȘI MIHAI CO-DREANU

Tot atunci, când Ionel Teo-doreanu s'a exprimat astfel despre G. Ibraileanu, a ținut să-l caracterizeze pe poetul George Lesnea, un talent va-lorificat de autorul „Ulției Copilăriei”:

— George Lesnea e unul din rarii poeți autentici, ai vremii de astăzi.

Deasemenea, confirmarea vi-gurosului talent al lui George Lesnea, a ținut o făcă auto-ritar și în repetate rânduri și maestrul „Sonetelor”, Mihai Codreanu.

Astfel, cu câțiva ani în ur-mă, după apariția unui „Poem de primăvară”, al lui Lesnea, poetul Mihai Codreanu, a ținut să se adreseze autorului:

— Dacă Baudelaire ar fi trăit, ar fi semnat acest poem cu amândouă mâinile.

Altă dată, și anume acum doi ani, cu ocazia unei reuniuni de literați, ce a avut loc la Iași,

George Lesnea a recitat din ez-celenta sa traducere a „Demo-nului” lui Lermontov. După care, Mihai Codreanu a exclam-at:

— Bravo! E o operă frumoasă și cu adevărat originală.

DELA MIHAIL EMINESCU. LA GEORGE LESNEA

Și continuând entuziasmul, Mihai Codreanu a subliniat:

— Dacă Eminescu a rămas în literatura română, prin cea germană, Lesnea va rămâne prin cea rusă.

GEORGE CUZA, UN MARE TALENT POETIC

Profesorul George Cuza a o-cupat, definitiv, un loc de cin-stie în galeria de talente a poe-ziei românești. Papt pe care scriitorul Octav Dessila a ținut să mi-l sublinieze, într'o convorbire avută nu de mult timp.

— Am ascultat zilele trecu-te un sonet al profesorului George Cuza, cădelnită cu multă măiestrie, de însăși vo-

rânduirea sa printre cei mai de seamă poeți ai noștri, o gă-sesc de pe acum îndreptățită.

O GAFĂ... ISTORICĂ, DE-A CRITICULUI ȘI SCRITORULUI GH. CĂLINESCU

Să ascultăm acum și părerea unui critic și scriitor — Șerban Cioculescu — despre un coleg al d-sale, și-anume autorul „I-storiei literaturii române”, Gh. Călinescu. Dar pentru că am amestecat criticii în aceste rânduri dedicate exclusiv scri-torilor, vom asista la o... înțepătură caustică, specifică criti-cilor.

Astfel, când am avut cinstea de-a-l cunoaște personal pe cri-ticul Șerban Cioculescu, am ținut să-i aflui unele părerii pe care nu și le exprimase încă prin scris. Și totă, dar, ce mi-a răspuns, când l-am întrebat ce are de spus despre activitatea criticului Gh. Călinescu:

— Gh. Călinescu? Țin să-ți spun atât — imi declară dis-tinsul critic S. Cioculescu. In articolul program No. 1 al „Jurnalului literar”, Gh. Căli-nescu, „nou! Titu Maiorescu”, ne spune că Rafał a fost con-temperan cu... Ludovic al XIV-lea. Mai poți spune ceva?..

Un copil spiritual de-al lui Ion Creangă

Cât se poate de preioasă e comparația ce va urma, pe care mi-a făcut-o poetul Ion Mi-nulescu, când m'a prezentat hătrulți scriitor, I. C. Visser-ion. Arătându-mi-l pe autorul lui „Petre Părcălabul”, Ion Minulescu rosti:

— Uite, îl vezi? Acesta e un copil spiritual de-al lui Crean-gă al vorșului. Și din întâmpla-re, au e moldovean.

PREMERGĂTORII POEZIEI MODERNE

Tot poetul I. Minulescu, în cursul unei convorbiri cu G. M. Zamfirescu, la care eram martor, afirmă că premergăt-orii poeziei moderne, la noi,

— e povestitorul Ion Crean-gă. Astfel, dramaturgul băcă-uan, mi-a mărturisit net:

— M'am născut izolat și am fost oracul... pornit contra celorlalți confrăți originali. Din cărțile românești, imi plac numai „Amintirile” lui Ion Creangă”.

ION MINULESCU ȘI MIHAIL ZAMFIRESCU. ȘI CA O DOVADĂ, NE CĂTA UN CATREN AL LUI DEPĂ-RĂTEANU, NEPUBLICAT PÂNĂ ACUM :

Damicela de caro, Spune lumii că sunt... un... O iubeam ca un nebun. Nu știam că este... o...

GH. ASACHI, CA DRAMA-TURG, COMENTAT DE RO-MANCIERUL IONEL TEODOREANU

Inainte de a încheia rându-rile acestea, merită — fără discu-ție — să redau un original comentariu asupra lui Gh. A-sachi, ca dramaturg, făcut cu multă savoare și mai ales spir-rit critic, de romancierul Ionel Teodoreanu, la 15 Octombrie 1933, cu ocazia mariei festivi-tăți a centenarului Teatrului Național din Iași.

Ca director al teatrului ieșean — pe atunci — Ionel Teo-doreanu a ținut în acea seară memorabilă, o savuroasă cau-serie ocazională, al cărei obiec-tiv principal a fost Gh. Asachi și piesa sa „Mirtil și Hloec”, ce s'a prezentat atunci pe scena Naționalului.

Astfel, despre pastorala „Mir-til și Hloec”, scriitorul Ionel Teodoreanu s'a pronunțat în acești termeni:

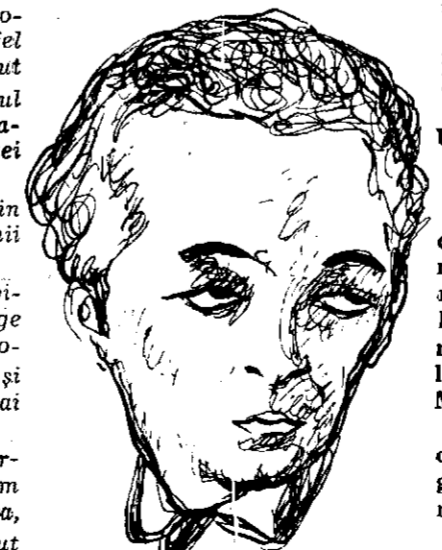
— Cel mai prost scriitor e în stare să facă o piesă mai bună ca aceasta, însă nici o operă n'ar putea să răscolească sufletele noastre ca ea. Ea e ca stăruia, cu care golănășii maha-lalelor cântă la geamurile noastre și ne amintește, că în ur-mă cu sute de ani, ascultai a-celălă cântec oamenii? Care as-tăzi dorm în câmările, somnul de veci.

„Iată, de ce — a încheiat Ion-el Teodoreanu — această cli-pă este cu adevărat răscolitoare. Sărbătoarea de azi ne a-duce dintr'o parte trecutul, iar din alta, ne-aduce viitorul”.

SCRITORUL PREFERAT AL DRAMATURGULUI ION LUCA...

Imi încheiu aici, frânturile de gânduri și sentimente ale scriitorilor noștri de seamă, pe care le-am strâns la timpul lor, pentru a le oferi — acum — într'un buchet, cititorilor. Și sper că vremea nu va vesteji prea curând acest buchet.

COSMA DAMIAN

IONEL TEODOREANU

ION MINULESCU